

Anja Podlesek

O PROJEKTU SUPER PSIHOLOG²

Izhodišča projekta

Supervizirana praksa kot zagotavljanje visoke kakovosti psiholoških storitev

Namen psiholoških storitev je razvijanje potencialov posameznikov in krepitev njihovega duševnega zdravja ter podpora blagostanju celotne družbe. V Sloveniji je trenutno okrog 2000 psihologov. Natančnega števila žal ne poznamo, saj ne obstaja evidenca posameznikov, ki opravljajo psihološke storitve. Delujejo na različnih področjih: v zdravstvu, šolstvu, socialnem varstvu, javnih zavodih, vojski in policiji, civilni zaščiti, kazenskih ustanovah in pravosodju, podjetjih, državni upravi, nevladnih organizacijah itd. Ukvarjajo se z različnimi skupinami (otroki, mladostniki, odraslimi, ranljivimi skupinami). Sodelujejo pri odpravljanju in preprečevanju duševnih motenj in blažjih psihičnih težav ter oblikovanju okolja, ki posamezniku, skupinam in organizacijam omogoča optimalen razvoj. Zaradi usmerjenosti psihološke dejavnosti v različna področja in delo s praktično vsemi deli populacije je skrb za duševno zdravje v družbi smiselno med drugim usmerjati tudi v zagotavljanje visoke kakovosti psiholoških storitev.

Visoko kakovost psiholoških storitev lahko dosežemo z razvojem vseh kompetenc, ki jih psiholog potrebuje za uspešno opravljanje svojega dela. Čeprav se strokovne kompetence začnejo razvijati že v okviru akademskega študija, pa ni realno pričakovati, da bi akademski študij sam po sebi razvil vse kompetence v ustrezni meri. To velja tako za študije, ki so splošni, kot za študijske programe, ki so specializirani in usposabljaajo

---

2 Del vsebine poglavja je bil predstavljen na 2. akademsko-gospodarskem kongresu (Podlesek, 2015).

za delovanje na specifičnem področju psihologije. Univerzi v Ljubljani in Mariboru sta se odločili, da zaradi majhnega trga dela v Sloveniji ponudita neusmerjen študij psihologije, ki bo diplomantom programov omogočal zaposlitev na različnih področjih dela, kar pomeni, da tak študijski program pri študentih ne more razviti vseh kompetenc, potrebnih za delo na specifičnem področju. Poleg tega so med študijem, neusmerjenim ali usmerjenim, možnosti vstopa v zdravstvene, izobraževalne in druge ustanove omejene. Študent lahko v okviru študijskega programa le kratek čas preživi v takih inštitucijah, iz več razlogov. Prvič, med študijem mora osvojiti tudi potrebno teoretično osnovo, ki jo kasneje lahko integrira s praktičnim delom. Praksa brez ustrezne teoretične podlage in temeljitega znanja o področju dela ne more biti kakovostna. Drugič, v Sloveniji študijskim programom niso namenjena zadostna sredstva za ustrezno finančno povračilo stroškov izvajajočim zunanjim institucijam. Organizirane in financirane povezave med fakultetami in zunanjimi institucijami (učnimi bazami) je zato izredno težko, če ne povsem nemogoče vzpostavljati in vzdrževati. Namesto organiziranega in dobro načrtovanega usposabljanja v učnih bazah si študenti študijsko prakso³ povečini poiščejo in uredijo sami. Zunanje institucije jih na prakso sprejmejo brez posebnega finančnega povračila, navadno le za krajši čas, saj zaradi omejenih človeških in finančnih virov študijske prakse niso zmožne ponujati dlje časa. Delo študenta se v takih primerih prilagaja potrebam institucije, ne študenta. Študijska praksa težko teče po posebnem vnaprej pripravljenem programu, mentorji pa velikokrat tudi niso ustrezno usposobljeni za mentoriranje. Študijska praksa tako pri študentu ne razvija sistematično vseh potrebnih kompetenc, ampak je njen izid močno odvisen od mentorjevih kompetenc in njegove motiviranosti za mentoriranje.

Zaradi zaščite klientov je nujno potrebno, da je delo študentov psihologije ves čas ustrezno nadzorovano in vodeno. Študenti, ki še nimajo dovolj izkušenj dela s klienti, ne morejo in ne smejo samostojno voditi psihološke obravnave. Kompetence razvijajo postopno, najprej v okviru študijskega programa na vajah z delom na sebi, kolegih in drugih zdravih posameznikih, nato pa se na študijski praksi začnejo srečevati z realnim delovnim okoljem in realnimi skupinami klientov. Kadar vstopajo v odnose s klienti, jim je treba zagotoviti stalno individualno supervizijo, bodisi s strani izvajalcev vaj na fakultetah bodisi s strani zaposlenih na zunanjih institucijah, kjer se izvaja študijska praksa, zato da se klientom zagotovi ustrezna obravnava in se jim kakorkoli ne škodi. Stalna individualna supervizija v delovnem okolju, vsaj v začetku opravljanja psihološke delovne prakse, pa je zaradi omejenosti človeških in finančnih virov na fakultetah in v zunanjih institucijah nemogoča oziroma je mogoča le v manjšem obsegu. Individualna supervizija je v omejenem obsegu mogoča v okviru vaj na

---

3 Študijska praksa je praktično usposabljanje študenta v času akademskega študija. Njen obseg je razmeroma kratek. Različni študijski programi psihologije vsebujejo različne obsege študijske prakse (od 3 kreditnih točk do 15 točk in več). Ena kreditna točka navadno pomeni 25–30 ur študentovih obremenitev, pri študijski praksi pa 1 kreditna točka lahko pomeni tudi 20 ur študentove obremenitve v delovni organizaciji izven fakultete, preostale ure pa predstavlja študentovo delo doma (študij literature, reflektiranje prakse, pisanje dnevnika in poročila o praksi).

fakulteti, manj pa v zunanjih institucijah, saj morajo mentorji v institucijah ob vodenju študijske prakse opraviti svoje redno delo. Študentom lahko ponudijo opazovalno prakso, redkeje pa supervizirane poskuse psihološkega dela. Tako je neizogibno dejstvo, da psihologi začetniki po zaključenem študiju vstopijo na trg dela z omejeno razvitimi kompetencami. Da študentje po zaključenem študiju niso pripravljeni za takojšnji začetek samostojnega dela, ugotavljajo po celem svetu. Pri psihologih začetnikih se pojavlja potreba po vodenem postopnem vključevanju v psihološko delo na določenem strokovnem področju in po pomoči izkušenih psihologov.

Po zaključku študija psihologije lahko posameznik šele na delovnem mestu, ko se sreča z realnimi problemi, klienti, etičnimi dilemami, začne integrirati teoretično znanje in praktične veščine, razvijati zavedanje samega sebe, reflektivnost, osebno integriteto, etično kompetentnost. Tega mu študij ne more omogočiti, ker se ne izvaja v realnem delovnem okolju. Lahko pa mlademu psihologu pomagamo, da na delovnem mestu čim hitreje, na ustrezen način in vsaj do pričakovane ravni razvije potrebne profesionalne kompetence, tako da mu na začetku njegove psihološke kariere omogočimo ustrezno mentorstvo ali supervizijo.

Učinkovit način za zagotavljanje visoko kakovostnih psiholoških storitev je enoletna supervizirana praksa⁴ psihologov začetnikov. V Sloveniji supervizirana praksa ni zahtevana na vseh področjih psihološkega dela. Čeprav je za delo v zdravstvu, socialnem varstvu in na področju vzgoje in izobraževanja zahtevan strokovni izpit, ki ga posameznik navadno opravlja po 9-mesečnem do enoletnem pripravništvu, in je tudi natančno opredeljeno, kako mora pripravništvo potekati (glej poglavje *Stanje na področju pripravništva za psihologe v Sloveniji* v tej knjigi), pa na drugih področjih za opravljanje psihološke dejavnosti ni omejitev ter vsebine in oblike dela za usposobitev za opravljanje psihološke dejavnosti niso natančno določene. V prepričanju, da neenotnost standardov usposabljanja psihologov na delovnem mestu in neregularnost stroke, ki omogoča tudi opravljanje dejavnosti z nižjo kakovostjo, nista sprejemljiva, smo si slovenski psihologi enotni že dlje časa in si zato že od časov osamosvojitve Slovenije prizadevamo za sprejetje *Zakona o psihološki dejavnosti*, vendar zaradi različnih razlogov do zdaj pri tem nismo bili uspešni. Urejenost posameznih področij psihološke dejavnosti, npr. tiste v zdravstvu, je posledica ukrepov pristojnih ministrstev, ki so vpeljala regulacijo dela vseh zaposlenih na določenem področju (npr. v zdravstveni dejavnosti), med njimi tudi psihologov, področja dela, kjer pristojna ministrstva niso prepoznala potrebe po reguliranju dejavnosti, pa so ostala neurejena. Zato je zelo razumljivo, da smo slovenski psihologi prepoznali in sprejeli okvire standardov psihološkega dela, kot jih je razvila Evropska zveza psiholoških združenj (European Federation of Psychologists' Associations – EFPA), kot tisto vrsto

---

4 Supervizirana praksa psihologov pomeni opravljanje psihološke dejavnosti pod supervizijo po tem, ko posameznik zaključí akademski študij psihologije v obsegu 300 kreditnih točk in si pridobi naziv magister psihologije.

(samo)reguliranja psihološke dejavnosti, ki lahko pomaga k dvigu kakovosti našega dela ob odsotnosti zakonske regulacije. Društvo psihologov Slovenije v sodelovanju z oddelki za psihologijo v zadnjih letih teži k implementiranju teh standardov. To so standardi, ki jih postavlja Evropski certifikat iz psihologije – *EuroPsy*.

***EuroPsy* – evropski certifikat iz psihologije**

EuroPsy predstavlja enoten standard za izobraževanje in usposabljanje psihologov v Evropi (Lunt, Peiró, Poortinga in Roe, 2015), ki zagotavlja kakovostne storitve za kliente. Obstajata dve vrsti certifikata: osnovni in specialistični. Osnovni je namenjen izkazovanju osnovne usposobljenosti za opravljanje psihološke dejavnosti na nekem področju dela, specialistični pa je namenjen izkazovanju usposobljenosti za opravljanje zahtevnejših, specialističnih nalog.

Kriteriji za pridobitev osnovnega certifikata *EuroPsy* so (EFPA, 2015): (i) uspešno zaključenih pet let študija psihologije (zbranih 300 kreditnih točk), (ii) eno leto supervizirane prakse, po zaključku katere mentor psihologa pozitivno oceni kot kompetentnega za samostojno opravljanje psihološke dejavnosti, in (iii) zaveza k etičnemu delovanju.

EuroPsy omogoča primerljivost akademskega izobraževanja v različnih državah in na različnih univerzah po Evropi ter zagotavlja enake standarde usposobljenosti psihologov. Pravilnik o *EuroPsy* ne predvideva, da bi morali biti vsi študijski programi psihologije enaki, pač pa dopušča raznovrstnost vsebin in tudi raznoliko usmerjenost diplomantov in magistrstov psihologije. Temeljne kompetence, ki jih morajo razviti vsi študijski programi, na osnovi katerih lahko posameznik zaprosi za certifikat *EuroPsy*, pa so (EFPA, 2015): orientiranost v psihologiji (pregled različnih smeri, metod in zgodovine psihologije), znanje o teorijah z različnih področij (obče psihologije, nevro- in biopsihologije, kognitivne, diferencialne, socialne, razvojne psihologije, psihologije osebnosti, dela in organizacije, klinične in zdravstvene psihologije, psihologije izobraževanja in psihopatologije), znanje o delu s podatki, testi in vprašalniki, znanje o evalvaciji, veščine ocenjevanja in izvedbe intervjuja, razvoja testov in vprašalnikov, znanje in veščine eksperimentalnega dela, metodološke in statistične veščine, veščine dela s kvalitativnimi podatki, poznavanje etičnih načel, veščine strokovne in raziskovalne etike, obvladanje iskanja literature ter branja in pisanja člankov, znanje o nepsiholoških teorijah (npr. o epistemologiji, filozofiji, sociologiji, antropologiji). Vsebine, ki jih posredujejo študiji, morajo obravnavati tako vidik posameznika kot tudi skupine in družbe. Na drugi stopnji naj bi se posamezne vsebine obravnavale poglobljeno, študent naj bi se vključil v študijsko prakso v obsegu vsaj 15 kreditnih točk (četrtnine študijskega leta) in pripravil magistrsko raziskovalno delo. Certifikat *EuroPsy* lahko prejme posameznik, ki je zaključil študijski program, ki ga kot skladen z okviri *EuroPsy* prepozna Nacionalni odbor za podeljevanje certifikata *EuroPsy*.

Certifikat *EuroPsy* pa ne zagotavlja le ustreznega teoretičnega znanja in osnovnih veščin psihologa, temveč z zahtevanim letom supervizirane prakse zagotavlja tudi,

da je psiholog integriral teoretična in osnovna praktična znanja ter do tolikšne mere razvil kompetence za opravljanje osnovne psihološke dejavnosti na določenem področju, da lahko to dela samostojno. Vsi prejemniki certifikata se zavežejo k etičnemu ravnanju v svoji praksi in upoštevanju načel Etičnega metakodeksa EFPE in nacionalnega kodeksa poklicne etike. Ta zaveza je korak k zagotovitvi varovanja pravic in dobrobiti klientov ter zavedanju pristojnosti in odgovornosti psihologa.

Certifikat *EuroPsy* zagotavlja, da je psiholog usposobljen za samostojno opravljanje psihološke dejavnosti na področju, na katerem je uspešno opravil supervizirano prakso. Ta področja so zaenkrat definirana kot tri široka področja (EFPA, 2015): (i) psihologija izobraževanja, (ii) psihologija dela in organizacije ter (iii) klinična in zdravstvena psihologija. Če bi bilo v kateri državi močno prisotno še kakšno drugo področje dela, bi lahko psihologi prejeli tudi certifikat za to dodatno, četrto področje, vendar se zaenkrat članice EFPE niso mogle zediniti o določitvi dodatnih področij. Prišlo bi lahko namreč do prevelikega drobljenja področij psihološke dejavnosti, delo psihologa pa pogosto posega na različna področja in bi bila opredelitev področja dela psihologa potem preozka. Zaenkrat torej prevladuje mnenje, da je mogoče v navedena tri široka področja uvrstiti delo psihologov na različnih ožjih področjih dela. Tako npr. lahko dejavnost vojaškega psihologa, če v njem prevladujejo vidiki psihologije dela in organizacije, uvrstimo na področje psihologije dela in organizacije. Dejavnost psihologa, ki deluje na področju javnega zdravja v psihološki preventivi, ali psihologa v socialnem varstvu, ki pretežno uporablja terapevtske pristope, pa lahko uvrstimo na področje klinične in zdravstvene psihologije, čeprav to nikakor ne pomeni, da lahko tak posameznik s tem certifikatom opravlja specialistično kliničnopsihološko dejavnost. K upoštevanju svojih pristojnosti, opravljanju dejavnosti, za katero je kompetenten, in zavrnitvi izvajanja dejavnosti, za katere ni kompetenten, psihologa zavezuje tudi podpis etične zaveze.

Na vsakih sedem let je treba veljavnost certifikata obnoviti. Za obnovitev certifikata mora psiholog vzdrževati svojo kompetentnost z rednim izvajanjem psihološke dejavnosti in z aktivnostmi stalnega strokovnega razvoja, kot so udeležba na različnih delavnicah, tečajih in drugih vrstah programov strokovnega usposabljanja, pridobivanje novih znanj skozi prakso na delovnem mestu, udeležba na supervizijskih in intervizijskih srečanjih, supervizija drugim kolegom, udeležba na strokovnih in znanstvenih konferencah, strokovne ali znanstvene objave, predstavitve strokovnemu občinstvu, uredniško delo, mentoriranje psihologa na supervizirani praksi, aktivno članstvo v strokovnih delovnih skupinah ipd. (EFPA, 2015)

Specialistični certifikat lahko psiholog pridobi potem, ko že ima osnovni certifikat *EuroPsy* in je opravil še dodatno večletno specializacijo na določenem področju. Za specialistični certifikat iz psihoterapije mora posameznik opraviti 400 ur (16 točk ECTS) podiplomskega izobraževanja, imeti vsaj tri leta izkušenj in dela po izpolnitvi pogojev za prejem osnovnega certifikata *EuroPsy* (od tega vsaj 500 ur supervizirane prakse), vsaj 150 ur supervizije (okrog 50 letno), dokazane specialistične kompetence, ki jih

razvija(jo) določen(i) psihoterapevtski model(i), in 100 ur osebne terapije. Trenutno se specialistični certifikat iz psihoterapije podeljuje v šestih državah. Specialistični certifikat iz psihologije dela in organizacije, ki se trenutno podeljuje v treh državah, pa zahteva 2400 ur (90 točk ECTS) nadaljnjega študija s predpisano vsebino, od tega 1600 ur (60 točk ECTS) organiziranega usposabljanja (če je posameznik zaključil magistrsko izobraževanje na področju dela in organizacije, se lahko število točk ECTS v okviru specialističnega usposabljanja zmanjša za največ 30) in 800 ur (30 točk ECTS) aplikativnega raziskovanja, ocenjevanja ali intervencij. Posameznik mora imeti vsaj tri leta prakse po zaključenem akademskem usposabljanju, od tega vsaj 400 ur letno (skupaj najmanj 1200 ur) supervizirane prakse in vsaj 150 ur supervizije (v povprečju 50 ur letno) ter izkazane poglobljene kompetence, skladne s kompetenčnim modelom *EuroPsy*. (EFPA, 2015)

Prejemniki certifikata *EuroPsy* so vključeni v register psihologov z *EuroPsy*. Uporabniki psiholoških storitev v registru, ki je dostopen na spletni strani EFPE (<http://www.europsy-efpa.eu/search>), lahko preverijo, za katero področje psihološke dejavnosti je posamezni psiholog usposobljen, ne glede na to, v kateri državi se je izobraževal in usposabljal, in ali ima zaključeno tudi specializacijo na določenem področju psihologije. Poleg tega, da certifikat varuje javnost pred nekvalificiranimi ponudniki storitev, je cilj EFPE tudi, da bi certifikat služil kot poklicna kartica in bi pristojnim oblastem v posamezni državi pomagal prepoznavati usposobljenost psihologa ter s tem olajšal mobilnost psihologov.

EFPA je certifikat *EuroPsy* začela razvijati leta 2001 v projektu Leonardo da Vinci, sprva s ciljem poenotenja standardov izobraževanja za poklic psihologa, ko se je tudi govorilo o *diplomi EuroPsy*, kasneje pa z razvojem enotnih standardov usposabljanja. Idejo osnovnega certifikata *EuroPsy* in pravila za njegovo podeljevanje je generalna skupščini EFPE potrdila julija 2009. Od takrat dalje so osnovni certifikat začele implementirati članice EFPE. Danes ga podeljuje 21 članic. Poudariti je treba, da certifikat *EuroPsy* ne nadomešča nacionalne licence za opravljanje psihološke dejavnosti. V državah, kjer je psihološka dejavnost regulirana z zakonodajo, je ta nadredna pravilom za podeljevanje certifikata *EuroPsy*. So pa v večini držav zahteve za pridobitev nacionalne licence usklajene z zahtevami za pridobitev certifikata *EuroPsy* oziroma sta ti dve vrsti zahtev podobni. V državah, kjer je psihološka dejavnost nacionalno regulirana, je potreba psihologov po certifikatu *EuroPsy* manjša kot denimo v Sloveniji, kjer je ta certifikat za marsikaterega psihologa edini način izkazovanja svoje strokovne usposobljenosti in pripadnosti poklicu.

V Sloveniji smo dovoljenje EFPE za začetek podeljevanja certifikata pridobili leta 2012. Po kratki poskusni dobi je od leta 2013 do danes certifikat pridobilo okrog 200 psihologov po postopku, ki je veljal v prehodnem obdobju. To so bili kvalificirani psihologi, ki so zaključili stari štiriletni dodiplomski študijski program psihologije in pridobili naziv univerzitetni diplomirani psiholog, več kot tri leta samostojno opravljali psihološko dejavnost in izkazali vrsto aktivnosti stalnega strokovnega razvoja.

Ker so imele do bolonjske preнове države raznolike sisteme izobraževanja za poklic psihologa, je EFPA sprejela, da je v prehodnem obdobju mogoče certifikat *EuroPsy* pridobiti pod drugačnimi pogoji kot v rednem obdobju, pri čemer so morale države članice EFPE natančno določiti kriterije za pridobitev certifikata in pridobiti soglasje Evropskega odbora za podeljevanje *EuroPsy*, da so izbrani kriteriji usposobljenosti psihologov ustrezni. Po zaključku prehodnega obdobja psihologi certifikat lahko pridobijo samo, če po zaključenem petletnem študiju uspešno opravijo tudi enoletno supervizirano prakso.

Supervizirana praksa, kot jo opredeljuje Pravilnik o *EuroPsy*

Supervizirana praksa označuje delovanje psihologa v realnem delovnem okolju pod nadzorom izkušenega kolega. V okviru pristopa *EuroPsy* je supervizirana praksa praktično in teoretično usposabljanje, ki traja vsaj eno leto s polnim delovnim časom (ali v minimalnem obsegu 1500 ur). V letu supervizirane prakse psiholog ne opravlja psihološke dejavnosti samostojno, temveč se pod nadzorom usposobljenega supervizorja vključuje v izvajanje psihološke dejavnosti v delovnem okolju in se tako postopno usposobi za samostojno opravljanje psihološke dejavnosti na določenem področju.

Supervizija naj bi potekala eno do dve uri tedensko v za to posebej rezerviranem času. V tem času začetnik in supervizor delata skupaj in razpravljata o delu začetnika, tako da začetnik lahko predeluje svoje delo tako na kognitivni kot tudi na čustveni ravni. Supervizor lahko opazuje začetnika pri delu ali obratno, začetnik opazuje supervizorja pri delu, nakar natančno razpravljata in kritično reflektirata opaženo. Audio- in videoposnetki so lahko pri analizi dela v veliko pomoč, saj omogočajo analizo različnih vidikov opaženega. Supervizija poleg opazovanja vključuje dajanje navodil, modeliranje, skupno reševanje problemov, refleksijo, razpravo, evalvacijo, podajanje povratne informacije. Supervizija razvija zavedanje lastnih kompetenc in realno samoooceno. (EFPA, 2015)

Supervizor in psiholog začetnik se morata na začetku supervizirane prakse dogovoriti, kako bo supervizija potekala in kaj bo pokrivala (katero področje strokovnega dela, katere skupine klientov), kakšne delovne vloge bo opravljal psiholog in katere kompetence bo razvijal.

V času supervizirane prakse psiholog začetnik razvija svoje kompetence. Med supervizirano prakso dela s klienti v realnem delovnem okolju in postopno razvije tiste kompetence, ki jih med študijem še nikakor ni mogel: razvije svojo poklicno vlogo, pri izvajanju psihološke dejavnosti, ki je znanstveno podprta, integrira praktična in teoretična znanja ter večšine in jih uporabi v konkretnem delovnem okolju, usposobi se za delo s specifičnimi skupinami klientov, razvije profesionalno odzivnost, zavedanje samega sebe in samorefleksijo. Sooča se z realnimi etičnimi dilemami in skozi razpravo in supervizijo razvije etično kompetentnost, osebno integriteto in

čvrstost, ki so potrebne za kompetentno in odgovorno opravljanje psihološke dejavnosti (EFPA, 2015).

Pri opredelitvi in prepoznavanju kompetenc si lahko začetnik pomaga s kompetenčnim modelom *EuroPsy*. Z vmesnimi evalvacijami začetnik in supervizor pregledujeta razvoj kompetenc in identificirata možnosti nadaljnega strokovnega razvoja. Začetnik dokumentira svoje delo, razvoj kompetenc in potrebe po strokovnem razvoju v osebni mapi (portfoliju), s katerim lahko spremlja svoj strokovni razvoj.

Supervizor podpira začetnika pri razvoju njegovih kompetenc in strokovnega samozaupanja. Psihologu začetniku omogoči varno okolje za učenje in z njim vzpostavi sodelovalen odnos. Poleg funkcije podpore in spodbujanja mladega psihologa pri razvoju kompetenc pa ima supervizija tudi funkcijo evalviranja začetnikovega dela. Ob koncu supervizirane prakse mora supervizor oceniti, ali je začetnik razvil vse potrebne kompetence, da lahko psihološko dejavnost opravlja samostojno. Supervizor je vratar sistema (angl. *gatekeeper*) in zagotavlja, da neusposobljen začetnik ni prehitro, še preden razvije vse potrebne kompetence, pripuščen k samostojnemu opravljanju psihološke dejavnosti, oziroma posameznikom, ki niso kompetentni, prepreči izvajanje psihološke dejavnosti. S tem skrbi za maksimalno zaščito klientov.

Ob zaključku supervizirane prakse mora psiholog začetnik zagotoviti dokaze o razponu svojih kompetenc po modelu *EuroPsy* in mora izvesti sistematično samoevalvacijo ter načrtovati svoj nadaljnji strokovni razvoj. Supervizor njegovo evalvacijo potrdi oziroma oblikuje oceno razvitosti vsake od primarnih in usposobitvenih kompetenc pri začetniku. Pri tem uporablja posebno 4-stopenjsko ocenjevalno lestvico.

Možne so različne oblike supervizirane prakse (EFPA, 2015): (i) psiholog je študent na univerzi in supervizirana praksa je del univerzitetnega izobraževanja in usposabljanja, (ii) psiholog je zaposlen in supervizirana praksa je del pripravništva (in supervizija je formalno urejena v okviru delovnega mesta), (iii) psiholog je zaposlen in supervizirana praksa je neformalno urejena (supervizijo izvaja psiholog, zaposlen drugje), (iv) psiholog ima zasebno prakso in si sam organizira svojo supervizijo. Za vse oblike supervizirane prakse pa je nujno, da so srečanja psihologa začetnika in njegovega mentorja/supervizorja redna. Potekati morajo vsaj enkrat na dva tedna. Supervizijski par se sreča za povprečno dve uri v za to posebej rezerviranem času. Začetnik ima lahko tudi več supervizorjev, predvideva pa se, da je določen vodilni supervizor.

V Sloveniji žal ni mogoče, da bi supervizirana praksa tekla v okviru univerzitetnega študijskega programa psihologije, saj država pri nereguliranih poklicih financira le pet let študija in študijski programi ne morejo biti daljši, torej ne morejo vključevati šestega leta, v okviru katerega bi bila organizirana supervizirana praksa za vse študente. Tudi ni mogoče doseči, da bi bili vsi psihologi vključeni v supervizirano prakso v delovni organizaciji mentorja, saj je v večini delovnih organizacij na voljo le posamično delovno mesto psihologa. Zato smo se v projektu SUPER PSIHOLOG osredotočili predvsem na zagotovitev supervizije ob delu, pri kateri supervizor ne

prihaja iz delovne organizacije, v kateri je zaposlen začetnik, saj smo predvidevali, da bo takih mentorskih parov največ. Realne so tri možnosti: da supervizijo financira psiholog začetnik sam, njegov delodajalec ali pa da je supervizija financirana z javnimi sredstvi, npr. preko različnih projektov. Sistem, ki smo ga razvili, pa se razmeroma enostavno lahko prilagodi tudi za primere, kjer supervizijo izvaja supervizor, ki prihaja iz iste delovne organizacije in je bil npr. posamezniku dodeljen za mentorja pripravništva. V takih primerih je treba poskrbeti, da se mentor ustrezno usposobi za vodenje supervizirane prakse, pogoji za izvedbo supervizijskih srečanj pa so zelo verjetno manj zahtevni.

Mentoriranje ali supervizija?

Lahko bi rekli, da pri poklicih, ki vključujejo intenzivne odnose z ljudmi, npr. poklicu psihologa, bolj kot o mentoriranju strokovna literatura govori o superviziji. Supervizija je »posebna strokovna dejavnost, v kateri v sodelovalnem medosebnem procesu skozi izobraževanje in usposabljanje želimo razvijati na znanstvenih spoznanjih osnovano strokovno dejavnost. Supervizija vključuje opazovanje, evalvacijo, povratno informacijo, spodbujanje samoocenjevanja in pridobivanje znanj in veščin z dajanjem navodil, modeliranjem in skupnim reševanjem problemov [...]»; supervizija zagotavlja, da je svetovanje izvedeno na kompetenten način, kjer z etičnimi standardi, zakonskimi predpisi in profesionalnimi praksami krepimo in ščitimo blagostanje klienta, stroke in družbe nasploh« (Falender in Shafranske, 2004, str. 3). V supervizijo naj bi bili strokovnjaki vključeni skozi celotno kariero, še posebej pa je pomembna na njenem začetku.

Ključna razlika med supervizijo in mentoriranjem je v vlogi mentorja in supervizorja. Za razliko od mentorja je supervizor odgovoren za ustrezno strokovno delovanje supervizanta, ki mora biti skladno s standardi stroke, in je vključen v ocenjevanje supervizantovega dela. Supervizor ima evaluativno funkcijo, t. i. funkcijo »vratarja« sistema (Bernard in Goodyear, 2013, str. 9) in mora ob zaključku supervizirane prakse presoditi, ali so supervizantove kompetence razvite do ustrezne ravni. S samostojnim opravljanjem dejavnosti lahko mladi psiholog prične šele, ko supervizor njegove kompetence oceni pozitivno (EFPA, 2015, str. 11). Zaradi tega supervizor vstopa v supervizijski odnos s položaja moči. Vloga mentorja pa je, da »usmerja, predlaga, svetuje, vendar ne uporablja moči za usmerjanje ravnanja« (The Growth Connection, 2012, odst. 4), tj. ne izhaja iz vloge vratarja sistema pri usmerjanju mentorirančevega strokovnega ravnanja in nima moči ocenjevanja tega ravnanja. Poleg tega se supervizija v večji meri ukvarja z občutji in doživljanjem strokovnjaka pri delu z ljudmi in razreševanjem težjih zadev v odnosih s klienti. Veliko večino značilnosti pa si mentoriranje in supervizija delita (npr. potek razvoja odnosa, podpora mentorirančevi strokovni rasti).

V projektu SUPER PSIHOLOG smo pri razvoju usposabljanja mentorjev v veliki meri izhajali iz značilnosti uspešnih mentorskih programov in se naslanjali na izkušnje z

mentoriranjem psihologov, saj supervizija v slovenski psihologiji ni splošno razširjena. Prisotna je le na redkih področjih psihologije, vanjo so vključeni le posamezni psihologi, npr. med psihoterapevtskim izobraževanjem. Zato smo v projektu ohranili splošno rabo izrazov »mentor, mentoriranje« in tudi v tej knjigi pretežno uporabljamo izraz »mentoriranje«, ki je bolj razširjen, čeprav smo v projektu uvajali sistem supervizirane prakse, kjer bo psiholog začetnik dejansko v superviziji pri izkušenem psihologu.

Mentor supervizirane prakse oz. supervizor

Pri strokovnem razvoju na začetku kariere psiholog nujno potrebuje pomoč, podporo in usmerjanje. To mu lahko nudi izkušen in za mentoriranje in supervizijo usposobljen psiholog, ki ve, katere kompetence je treba razvijati pri psihologu začetniku in na kakšen način.

Po *Pravilniku o EuroPsy* (EFPA, 2015) je supervizor psiholog, ki je v zadnjih treh letih vsaj dve leti samostojno deloval na določenem strokovnem področju. Supervizor je odgovoren za razvoj kompetenc pri psihologu začetniku in za oceno teh kompetenc. Začetnika spodbuja k čim samostojnejšemu delovanju, glede na razmerje in stopnjo razvitosti njegovih kompetenc. Supervizor mora biti prepoznan s strani Nacionalnega odbora za podeljevanje *EuroPsy* oziroma nacionalnega združenja kot usposobljen za izvajanje supervizije. Pravilnik nadalje definira različne stopnje usposobljenosti supervizorjev. Na najvišji ravni supervizor izpolnjuje kriterije *EuroPsy*, samostojno deluje kot psiholog vsaj pet let, zaključil je petletno specializacijo, dve leti je bil vključen v supervizijo na specifičnem področju dela, opravil je dveletno usposabljanje iz supervizije, ki je vključevalo supervizirano prakso supervizije (npr. prek predstavitve video- ali avdioposnetkov svoje supervizije), predstavitev superviziranih primerov, študija literature in raziskovanja supervizije. Različne države imajo različne načine urejanja supervizije, kriterijev za supervizorje in izobraževanja supervizorjev, vendar je cilj EFPE, da bi sčasoma v vseh evropskih državah razvili sisteme, kjer bi supervizorji izpolnjevali vse navedene kriterije.

Supervizorji naj bi bili izkušeni psihologi, ki imajo dovolj časa, motiviranosti in kompetentnosti za izvajanje supervizije. Ni dovolj, da supervizor zgolj dobro pozna področje, ki ga mentorira. Svoja znanja, veščine in naravnost do stroke mora biti zmožen prenašati na začetnika. Razvite mora torej imeti kompetence mentoriranja, supervizije in poučevanja, torej mora biti primerno usposobljen za izvajanje mentorstva. Vedeti mora, kaj se od mentoriranja pričakuje ter katere kompetence razvijati pri mentorirancu in kako. Razvite mora imeti veščine mentoriranja in supervizije: znati mora aktivno poslušati, biti odprt in spoštljiv do mentoriranca, mu dati ustrezno spodbudo, znati mora reflektirati delo začetnika in sebe ter dajati ustrezno povratno informacijo, obvladovati mora meje v odnosu z mentorirancem, razumeti in upravljati z razmerji svoje in začetnikove moči v tem odnosu, se spopadati s težkimi primeri in čustvi, reševati konflikte, do katerih lahko (in običajno tudi) pride v

supervizijskem odnosu, znati mora prepoznati, deliti in razpravljati o etičnih dilemah, ocenjevati delo začetnika in evalvirati njegove kompetence (EFPA, 2015). Poleg tega je ključno, da ima supervizor ustrezno naravnost do supervizije, da se zaveda pomena supervizije in je motiviran za izvajanje supervizije in predajanje znanja ter da se zaveda podporne in evaluativne funkcije supervizije. Za razvoj znanja in veščin supervizije ter ustrezne naravnosti do izvajanja supervizije je potrebno posebno usposabljanje supervizorjev, ki naj po *Pravilniku o EuroPsy* traja dve leti in naj vključuje tudi prakticanje supervizije (EFPA, 2015).

Usposabljanje mentorjev: dosedanje aktivnosti v Sloveniji

V Sloveniji smo v letih 2009–2010 izvedli projekt *Vzpostavitev mentorske mreže in usposabljanje za supervizijsko prakso psihologov*, ki ga je sofinanciral Evropski socialni sklad in Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov 2007–2013. Vodja projekta in usposabljanja mentorjev je bila Vlasta Zabukovec. V okviru tega projekta smo s pomočjo znanj, ki jih je iz programa EAWOP v Slovenijo prenesel José Maria Peiró, izvedli prvo usposabljanje mentorjev supervizirane prakse (Podlesek in Zabukovec, 2012; Zabukovec in Podlesek, 2010). V programu usposabljanja, ki je bil sestavljen iz petih delov, so se udeleženci v prvem delu seznanili s standardi *EuroPsy* in kompetenčnim modelom *EuroPsy*, naučili so se opredeliti in prepoznavati kompetence ter jih ocenjevati. V drugem delu so spoznali prenovljene študijske programe psihologije in opredelili, katere kompetence razvijajo. Razpravljali so o tem, kakšno je trenutno stanje na področju pripravištva. Spoznali so formalne pogoje za izvedbo študijske prakse (sklepanje dogovora med fakulteto in delovno organizacijo) in načine, kako motivirati svojo organizacijo za sprejem študenta na prakso. Razmišljali so o delovnih nalogah za spodbujanje razvoj posameznih kompetenc. Na tretjem srečanju so se usposobili za ocenjevanje kompetenc mentoriranja in razmišljali o ocenjevanju mentorja. Spoznali so načine reflektiranja in evalviranja supervizirane prakse. Sledilo je prakticanje vodenja supervizirane prakse. Skupaj z mentoriranci so načrtovali supervizirano prakso in poskusno izvedli enotedensko supervizirano (študijsko) prakso, tako da so z mentorirancem delali skupaj (študent psihologije se je mentorju pridružil na delu v njegovi delovni organizaciji). Na četrtem srečanju, ki je sledilo vodenju supervizirane prakse, so mentorji pregledali nastalo dokumentacijo, reflektirali potek supervizirane prakse in jo evalvirali. V zadnjem delu programa so razpravljali o tem, kaj so pridobili z usposabljanjem. Ugotovljeno je bilo, da 40-urni program z enotedenskim vodenjem supervizirane prakse ni dovolj za usposobitev mentorjev supervizirane prakse.

Leta 2013 sva z Vlasto Zabukovec organizirali nov krog usposabljanja mentorjev, kjer sva programu usposabljanja iz projekta ESS dodali vsebine, povezane z mentoriranjem. Mentorjem so bili predstavljeni pomen, oblike in funkcije mentorstva, pomen, vloga, naloge in kompetence mentorja, mentorski proces in razvoj mentorskega odnosa, učinki mentoriranja in različni modeli mentoriranja (mentoriranje, kovčing,

svetovanje). Mentorjem so bili predstavljeni pripomočki, s katerimi si lahko pomagajo pri njegovem spremljanju. Poseben poudarek je bil dan etičnim dilemam, ki se lahko pojavljajo v času študijske prakse. Enotedensko vodenje študijske prakse smo raztegnili na en mesec. Naloge mentorja in mentoriranca na študijski praksi smo strukturirali in mentorskim parom dali natančna navodila, kako naj poteka njihovo delo, od načrtovanja prakse do njenega reflektiranja, analize in evalviranja ter dokumentiranja, nazadnje pa tudi premisleka o razumevanju kompetenčnega modela in načrtovanja lastnega strokovnega razvoja na področju mentoriranja.

V obeh programih skupaj se je usposobilo 32 mentorjev supervizirane prakse. Na osnovi evalvacije izvedenih usposabljanj smo zaključili, da je naslanjanje na kompetenčni model *EuroPsy* pri mentoriranju izredno učinkovito in vodi v večjo strukturiranost in sistematičnost mentoriranja supervizirane prakse in boljše spremljanje usposobljenosti mentoriranja. Ugotovili pa smo tudi, da je treba v programu še več poudarka dati samemu procesu mentoriranja, razvijanju odlik dobrega mentorja, načinom razvoja ustreznega mentorskega odnosa, spodbujanja refleksije in dajanja povratne informacije. Mentorji so potrebovali več vsebin, povezanih s supervizijo. Razviti je bilo treba celosten program usposabljanja mentorjev supervizirane prakse, ki bi mentorjem poleg podajanja osnovne strukture mentoriranja supervizirane prakse in osvajanja kompetenčnega pristopa omogočil tudi pridobivanje znanj in razvoj veščin supervizije. Tudi enomesečna študijska praksa se je udeležencem zdela prekratka, da bi se čutili ustrezno usposobljene za mentoriranje supervizirane prakse, ki naj bi trajala eno leto po zaključenem akademskem študiju. Izkazalo pa se je tudi, da mentorji zelo potrebujejo kolegialno podporo in povratne informacije o ustreznosti svojega mentoriranja. Vse to so bila izhodišča za nadaljnje razvijanje programa usposabljanja mentorjev v okviru projekta SUPER PSIHOLOG.

Potrebe po supervizirani praksi v Sloveniji in usposobljenih mentorjih supervizirane prakse

V prihodnje bo v Sloveniji drugo stopnjo študija psihologije predvidoma zaključevalo okrog sto posameznikov na leto. Trenutno med diplomanti, v bolonjskem sistemu pa magistri psihologije, le redki svojo strokovno pot začnejo pod mentorstvom usposobljenega mentorja supervizirane prakse. Za zaposlitev v zdravstvu, šolstvu, socialnem varstvu, javni upravi morajo opraviti pripravništvo in strokovni izpit, vendar pa pripravništvo večkrat ni dovolj sistematično, ne poteka nujno v smeri razvijanja točno določenih strokovnih kompetenc, včasih mentor niti ni psiholog ali pa ni ustrezno usposobljen za mentoriranje. Na drugih področjih, npr. v gospodarstvu, pa pripravništva s strokovnim izpitom sploh ni. Nujno bi bilo uvesti supervizirano prakso za vse psihologe, postaviti standarde zanjo, usposobiti mentorje in uvesti supervizijo mentoriranja.

Trenutno v Sloveniji večina mentorjev dosega nizko raven na lestvici razvoja supervizorja. Zadostijo sicer kriterijem za pridobitev certifikata *EuroPsy* (in so certifikat

bodisi že pridobili bodisi še ne) in imajo več let delovnih izkušenj na področju, ki ga mentorirajo. Vendar pa poleg tega, da nimajo zaključene specializacije na specifičnem področju dela in da sami povečini niso bili vključeni v supervizijo, tudi ne zadovoljijo standardom *EuroPsy* za izvajanje supervizije (tj., nimajo zaključenega dveletnega usposabljanja iz supervizije). Vključenost v supervizijo, ki jo organizira institucija, je značilna le za nekatere psihologe, ki delajo na področju socialnega varstva, v supervizijo pa se tipično vključujejo tudi psihologi, ki se usposabljaajo iz ene od psihoterapevtskih smeri. V okviru štiriletne specializacije iz klinične psihologije (to je edina specializacija, ki se trenutno izvaja v Sloveniji, do nje pa imajo dostop izključno tisti psihologi, ki so zaposleni v zdravstvu) imajo specializanti klinične psihologije področne mentorje in enega glavnega mentorja, specializacija in s tem mentorstvo pa potekata po ustaljenem, s pravilnikom potrjenem programu.

Da bi vzpostavili dovolj široko mrežo mentorjev, s katero bi lahko pokrili potrebe mladih psihologov, ki vstopajo na trg dela, smo v okviru programa Norveški finančni mehanizem 2009–2014 prijavili projekt z naslovom *Supervizirana praksa psihologov: Razvoj programa usposabljanja mentorjev in modela supervizirane prakse – SUPER PSIHOLOG*⁵ (SUPER PSIHOLOG, 2015). Projekt je bil odobren decembra 2014. Potekal je od 5. 2. 2015 do 31. 10. 2016 v partnerstvu Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Društva psihologov Slovenije, Norveškega psihološkega združenja, Inštituta Andrej Marušič Univerze na Primorskem in Inštituta za psihološko svetovanje in izobraževalno razvojne projekte (ISA inštituta). Projekt je bil sofinanciran s sredstvi Norveškega finančnega mehanizma 2009–2014 in Službe Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko.

Projektne dejavnosti

V projektu smo razvili in izvedli celosten program usposabljanja mentorjev supervizirane prakse. Usposobili smo 24 mentorjev. Usposabljanje je zajemalo udeležbo na delavnicah, organiziranih v tri vsebinske sklope (module). Poleg tega je usposabljanje vključevalo tudi praktično delo s tremi mentoriranci. Vsak mentor je en mesec mentoriral študenta psihologije na študijski praksi, tako da je sprejel študenta v svoje delovno okolje, in eno leto vodil supervizirano prakso dveh psihologov začetnikov, ki sta po zaključenem magistrskem študiju pridobivala prve delovne izkušnje v realnem delovnem okolju.

Do zdaj smo v Sloveniji preizkušali model supervizirane prakse, ki se izvaja v delovnem okolju mentorja (glej Zabukovec in Podlesek, 2010). Tak model največkrat velja za pripravništvo ali študijsko prakso. Mentor in mentoriranec sta lahko v rednem in tesnem kontaktu, pri delu sodelujeta, lahko opazujeta delo drug drugega, sproti reflektirata svoje delo in delo drugega. Mentor lahko v neposrednem kontaktu

---

5 Akronim projekta izhaja iz njegovega naslova: »SUPERVizirana praksa PSIHOLOGov ...«.

mentoriranca bolj usmerja, mu v dogovoru z delodajalcem določa delovne naloge, primerne razvojni stopnji njegovih kompetenc, mu pokaže izvedbo določene aktivnosti neposredno v delovnih situacijah, sproti korigira njegova ravnanja. Daje mu lahko več mentorske podpore v smislu kariernega razvoja in vzpostavljanja strokovnih odnosov znotraj delovne organizacije. V projektu SUPER PSIHOLOG pa smo preizkusili drugačen model mentoriranja, ki je v trenutnih razmerah na trgu dela realnejši in trajnostno uporabnejši. Uvedli smo sistem supervizirane prakse psihologov in preizkusili model mentoriranja, ki je po obliki bližje superviziji. V projektu smo preizkusili model mentoriranja, kjer sta mentor in mentoriranec zaposlena v različnih organizacijah in se v vnaprej rezerviranem času redno srečujeta izven delovnega časa, in sicer enkrat na dva tedna za najmanj dve uri. Na srečanjih razpravljata o delu mentoriranca in analizirata ter reflektirata mentorirančeve izkušnje. Mentor v okviru teh srečanj, ki morajo biti zaradi omejenega časa zelo osredotočena in vnaprej dobro pripravljena, pomaga mentorincu predelovati strokovne probleme na miselni in čustveni ravni ter mu daje podporo v njegovem razvoju strokovnih kompetenc in samozaupanja. Tak model supervizirane prakse pogosto uporabljajo v drugih državah, pri nas pa do zdaj ni bil toliko prisoten. Vzpostavitev supervizirane prakse za vse psihologe zahteva uporabo prav takega modela, saj organizacije z razpoložljivimi mentorji vse manj razpisujejo pripravniška mesta ali pa je v mnogih organizacijah na voljo le eno delovno mesto psihologa. Z vzpostavitvijo sistema supervizije pri zunanjem strokovnjaku smo omogočili nadaljnje širjenje supervizirane prakse in s tem trajnostno uvedbo supervizirane prakse v opravljanje poklica psihologa. Ocenili smo, da bo s tako obliko supervizirane prakse mogoče nadaljevati po zaključku projekta, tako da bodo slednjič vanjo vključeni vsi psihologi.

V projektu smo preizkusili tudi uporabo spletne platforme za dokumentiranje in spremljanje supervizirane prakse. Spletna platforma ponuja inovativen način sodelovanja mentorjev in mentorirancev. Preverili smo, ali lahko tak način komuniciranja olajša mentorski proces in nadzor izvedbe supervizirane prakse ter s tem pomaga pri širjenju sistema supervizirane prakse v Sloveniji. Preizkusili smo tudi občasno izvajanje mentoriranja »na daljavo« z uporabo videokonferenčnih klicev. Taki načini izvajanja supervizirane prakse so razmeroma novi tako pri nas kot v celotnem evropskem psihološkem prostoru, ki je trenutno še vedno bolj naklonjen izvajanju supervizijskih srečanj »v živo«.

Mentorji so se med projektom vključevali v redno supervizijo, kjer so v supervizijski skupini (sestavljala jo je 3–5 mentorjev in supervizor mentorjev) analizirali in reflektirali pridobljene mentorske izkušnje. Dva norveška strokovnjaka supervizorja, Mona Duckert in Bjarte Kyte, sta usposabljala šest supervizork, ki bodo po zaključku projekta trajno skrbele za supervizijo že usposobljenih mentorjev in tudi tistih, ki se bodo v program usposabljanja mentorjev vključevali kasneje.

V projektu smo razvili različne pripomočke za vzpostavitev in spremljanje mentorskega odnosa ter evalvacijo razvitosti mentorjevih veščin mentoriranja. Dokumente,

ki smo jih pripravili v okviru projekta, npr. sporazum o mentoriranju, ki ga po začetnih dogovarjanjih skleneta mentor in mentoriranec, ali pa obrazec za refleksijo supervizijskega srečanja, bodo lahko tudi v prihodnosti mentorji uporabljali pri mentoriranju, supervizorji mentorjev pa pri superviziji.

Na osnovi izkušenj iz projekta smo izdelali smernice za izvajanje supervizirane prakse v Sloveniji, usposabljanje mentorjev in supervizijo mentoriranja. Cilj smernic je, da bi se uporabljale pri izvajanju supervizirane prakse v Sloveniji. Uporabljali pa jih bodo lahko tudi psihologi v drugih evropskih državah in drugje. Podobne smernice za supervizijo v svetu obstajajo, npr. *Smernice APA za klinično supervizijo v psihologiji v zdravstvu* (APA, 2014) ali avstralske *Smernice za zdravstvene delavce* (HETI, 2012). Po našem védenju gre za prve smernice take vrste v Evropi. Smernice bodo morda lahko služile tudi kot vodilo drugim strokam pri vzpostavljanju lastnih programov skrbi za razvoj strokovnjakov na začetku njihove poklicne poti.

Pomemben del projekta je bilo tudi informiranje in obveščanje o projektnih aktivnostih. Strokovni javnosti smo predstavljali certifikat *EuroPsy* in projekt SUPER PSIHOLOG. Oblikovali smo reklamno stojalo in letake o projektu, ki smo jih delili ob različnih dogodkih (pri projektnih partnerjih in širše) in z njimi opozarjali na projekt. Certifikat *EuroPsy*, supervizirano prakso in projekt smo predstavili študentom vseh treh slovenskih univerz, kjer se izvajajo študiji s področja psihologije. Projekt smo predstavili tudi zaposlenim na oddelkih za psihologijo na vseh treh univerzah, na različnih izobraževanjih in konferencah. Širšo javnost smo o projektu informirali prek spletnih strani projektnih partnerjev, objav v medijih ob projektnih dogodkih in na Facebookovih straneh projektnih partnerjev. Izvedli smo več strokovnih predstavitev na različnih psiholoških srečanjih, konferencah in kongresih. Pripravili smo tri večje javne dogodke: zajtrk z novinarji, vmesno konferenco o projektu in zaključno konferenco. Na zajtrku z novinarji smo novinarjem predstavili pomen supervizirane prakse in cilje projekta SUPER PSIHOLOG. Vmesno konferenco z naslovom »Kakšno mentorstvo potrebujemo – Izkušnje in prenos dobrih praks mentoriranja psihologov« smo posvetili razpravi o mentoriranju psihologov. Na konferenci smo, poleg predstavitev prvih rezultatov projekta, udeležence seznanili tudi s potekom pripravništva na področju psihologije v Sloveniji in z razmejitvijo ter povezovanjem mentoriranja in supervizije. Predstavili smo sodobno paradigmo mentoriranja s poudarkom na mentorskem procesu in razvoju odnosa mentor – mentoriranec; koncept razvojno edukativnega modela supervizije in njegovo razmejitev z drugimi oblikami vodenja, pot od diplomanta do ekspertnega supervizorja, kaj je intervizija in zakaj potrebujemo metasupervizijo; izkušnje z mentorstvom in supervizijo na področjih socialnega dela, zdravstva in vzgoje in izobraževanja. V delavnicah so udeleženci razpravljali o prednostih kompetenčnega pristopa k mentoriranju, spoznali pa so tudi eno od metod razvojno edukativnega modela supervizije. Na zaključni konferenci z naslovom *SUPER PSIHOLOG – Kakovostni prvi koraki v psihološko delo* smo spoznali dva primera dobrih praks na področju prehoda iz izobraževanja v delovno prakso: klinično

usposabljanje na področjih zdravstvene nege na Fakulteti za zdravstvo Jesenice in izkušnje Norveškega psihološkega združenja s supervizijo. Predstavili smo rezultate evalvacije projekta SUPER PSIHOLOG (splošnih rezultatov projekta, modulov usposabljanja, sistema supervizirane prakse, ki smo ga razvili, in supervizije mentorjev) ter zamisli za potek supervizirane prakse v prihodnje in razvoj supervizije kot take. Na delavnicah so udeleženci s praktičnim delom spoznali vidike učinkovitega komuniciranja psihologov in načine razvoja strokovnih kompetenc psihologa s supervizijo.

Projekt SUPER PSIHOLOG nam je omogočil razviti celosten program usposabljanja mentorjev, ki razvija kompetence supervizije, in preveriti specifičen model enoletne supervizirane prakse. Spoznanja, ki smo jih pridobili v projektu, bodo prenosljiva tudi na področje vseživljenjske supervizije psihološke dejavnosti. Dolgoročni cilj bi bil, da bi se z vključitvijo psihologov začetnikov v redno supervizijo v prvem letu opravljanja poklica vzpostavila kultura, v kateri bi psihologi supervizijo začeli sprejemati kot nujen pogoj za kakovostno delo in bi se vanjo vključevali tudi kasneje, po zaključku supervizirane prakse. Zaradi zahtevnega dela z ljudmi bi supervizija, ki omogoča reflektiranje lastnih ravnanj in kompetenc, prišla prav vsakemu psihologu, tudi tistemu z več izkušnjami.